

DOI: 10.15276/ETR.06.2025.12

DOI: 10.5281/zenodo.18064664

UDC: 339.564:631.11

JEL: F14, Q17, O24

ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

TRANSFORMATION OF UKRAINE'S AGRICULTURAL EXPORTS UNDER THE INFLUENCE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND INTEGRATION PROCESSES

Liubov A. Niekrasova, Doctor of Economic Sciences, Professor
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4305-7547
Email: l.a.niekrasova@op.edu.ua

Antonina O. Shykhranova
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0005-8899-7865
Email: shykhranova.8894950@stud.op.edu.ua

Received 23.09.2025

Некрасова Л.А., Шихранова А.О. Трансформація аграрного експорту України під впливом міжнародного бізнесу та інтеграційних процесів. Оглядова стаття.

У статті проаналізовано динаміку товарної та географічної структури експорту агропродукції України в період 2020–2025 рр., окреслено вплив зовнішніх і внутрішніх чинників у контексті війни, євроінтеграції та глобальних викликів. Серед ключових факторів розглянуто порушення традиційної логістики, блокування морських портів, зміщення експортних потоків у напрямку ЄС, санкції, валютну нестабільність, зміни в аграрній політиці та державну підтримку агробізнесу. Запропоновано стратегічні орієнтири розвитку експортного потенціалу агросектору з урахуванням викликів посткризового періоду та перспектив міжнародної інтеграції, а саме адаптація логістики, розвиток переробної галузі, цифровізація експортних процедур, диверсифікація ринків збуту та відповідність «зеленим» вимогам ЄС і міжнародним стандартам.

Ключові слова: аграрний експорт, міжнародний бізнес, цифровізація, міжнародна інтеграція, ЄС, стратегія розвитку, міжнародна торгівля

Niekrasova L.A., Shykhranova A.O. Transformation of Ukraine's Agricultural Exports under the influence of International Business and Integration Processes. Review article.

The article analyzes the dynamics of the commodity and geographical structure of Ukraine's agricultural exports during the period 2020–2025. It outlines the impact of external and internal factors in the context of war, European integration, and global challenges. Key factors considered include the disruption of traditional logistics, the blockade of seaports, the shift of export flows toward the EU, sanctions, currency instability, changes in agricultural policy, and state support for agribusiness. Strategic directions for developing the export potential of the agricultural sector are proposed, taking into account the challenges of the post-crisis period and prospects for international integration. These include logistics adaptation, development of the processing industry, digitalization of export procedures, diversification of sales markets, and compliance with the EU's "green" requirements and international standards.

Keywords: agricultural export, international business, digitalization, international integration, EU, development strategy, international trade

У продовж останніх п'яти років (2020-2025) аграрний експорт України зазнав суттєвих трансформацій, що обумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами.

З одного боку, аграрний сектор продовжує залишатися ключовим драйвером національної економіки, формуючи понад половину валютних надходжень від експорту. З іншого – війна, логістичні виклики, зміни в глобальній кон'юктурі та адаптація до нових ринків змусили українських аграріїв переосмислити експортні стратегії та структуру поставок.

У 2024 році агропродовольча продукція складала 59% загального експорту України, досягнувши 24,5 млрд. дол. США – другого найвищого показника за часів незалежності після 2021 року. Основними експортними позиціями залишаються соняшникова олія, кукурудза та пшениця, які разом формують понад 50% аграрного експорту. Водночас спостерігається зростання частки експорту продукції з доданою вартістю, зокрема м'яса птиці та перероблених продуктів [1]. Географічна структура експорту також зазнала змін. Хоча ЄС залишається основним торговельним партнером, його частка у 2024 році зменшилася до 52% (у порівнянні з 2023 роком вона скоротилась на 4,8 в.п.) через активний розвиток інших експортних напрямків, таких як Близький Схід (з загальним обсягом експорту в 3,5 млрд дол.), Африка (2,6 млрд. дол.) та Азія (4 млрд.). Це свідчить про стратегічну диверсифікацію ринків збуту української агропродукції [2].

Попри позитивні тенденції, існують і виклики. Зокрема, структура експорту залишається переважно сировинною, що обмежує потенціал отримання вищих доходів. У 2024 році частка сировини та продукції з низьким ступенем переробки в експорті зростає до 66,3%, що значно перевищує

показники розвинених країн ЄС. Це підкреслює необхідність переходу до експорту продукції з вищою доданою вартістю та впровадження інновацій у аграрному секторі [3].

Таким чином, аналіз змін у структурі аграрного експорту України за останні п'ять років є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору. Він дозволяє оцінити ефективність адаптації аграрного сектору до нових викликів, визначити перспективні напрями розвитку та сформулювати рекомендації для підвищення конкурентоспроможності української агропродукції на світових ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Упродовж останніх років вітчизняні науковці активно досліджують динаміку, проблематику та перспективи розвитку аграрного експорту України, особливо в контексті зовнішньоекономічних викликів та євроінтеграційних процесів. В умовах військової агресії, логістичних бар'єрів та зміни торговельних маршрутів ця тематика набула ще більшої актуальності, що відображено в низці публікацій 2022-2025 років.

У статті Я. Гуменюк [4] досліджено загальні тенденції експорту агропродовольчої продукції, акцентуючи увагу на наукові підходи до формування стратегії розвитку аграрного експорту. Н. Пітель досліджує загальні тенденції експорту агропродовольчої продукції, акцентуючи увагу на переважанні сировинної структури поставок. Особливу увагу приділено формуванню стратегій диверсифікації експорту та підвищенню конкурентоспроможності продукції за рахунок переробки [5]. М. Негрей, А. Тараненко та І. Костенко акцентують увагу на деструктивному впливі повномасштабної війни на виробництво та експорт сільськогосподарської продукції. Науковці виокремлюють основні логістичні бар'єри, зниження потужностей елеваторів і проблеми доступу до міжнародних ринків збуту, що призвело до скорочення частки експорту до ЄС у 2022 році [6]. Т. Решитько проаналізовано трансформацію зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектору після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, а також згадано особливості участі України в аграрних експортно-імпортних операціях [7]. О. Томчук, Н. Поліщук розглядають проблему конкурентоспроможності аграрного бізнесу в умовах воєнного стану, а саме інституційні та фінансові бар'єри, які заважають агровиробникам зміцнити позиції на міжнародних ринках, а також пропонуються заходи для посилення державної підтримки експортерів [8]. У роботі [9] детально розглянуто особливості участі вітчизняних підприємств у міжнародній торгівлі, зокрема досліджено адаптацію до митних процедур ЄС та вплив змін валютного курсу на експортну прибутковість. Р. Нейтер, С. Зоря, О. Муляр аналізують прямі та непрямі збитки агропродовольчого комплексу України, завдані внаслідок повномасштабного вторгнення Росії, з метою інформування про потреби у компенсації та відновленні

галузі [10]. Також заслуговує на увагу праця А. Солопа [11], у якій окреслено шляхи адаптації сектору до кризових умов. Автори звертають увагу на перспективність цифровізації та агроінновацій, які сприятимуть модернізації структури експорту. О. Катюк аналізує список проблем пов'язаних з експортом аграрної продукції, а також запропонував підходи до вирішення або до часткового вирішення існуючих проблем [12].

У наведених роботах прослідковується загальна думка авторів, що для забезпечення стабільного розвитку аграрного експорту України необхідна зміна його структури, орієнтація на продукцію з вищою доданою вартістю, розширення торговельних партнерств та активізація євроінтеграційних процесів.

Однак попри наявність ґрунтовних досліджень, недостатньо уваги приділено саме детальному аналізу змін структури аграрного експорту у динаміці 2020-2025 років, що створює підґрунтя для даної наукової роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених загальному аналізу аграрного експорту України, низка ключових аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, більшість наукових робіт фокусуються на загальних тенденціях експорту в умовах війни або розглядають окремі аспекти, як-от логістичні виклики, проблеми конкурентоспроможності чи вплив євроінтеграції. Проте системний аналіз змін у структурі аграрного експорту України у динаміці за останні п'ять років (2020-2025) є фрагментарним або повністю відсутнім у науковому дискурсі. Немає комплексного порівняння передвоєнного та кризового періодів з точки зору товарної та географічної структури аграрної торгівлі. Окрім того, залишаються відкритими питання, які саме товарні позиції втратили або, навпаки, набули значення у структурі експорту, як змінилися регіони-імпортери, і які внутрішні фактори (технологічні, організаційні, інституційні) вплинули на ці процеси.

Метою статті є дослідити зміни у структурі аграрного експорту України протягом 2020-2025 років із урахуванням впливу воєнних дій, глобальних ринкових зрушень та інтеграційних процесів. У межах поставленої мети формується наступні завдання:

- проаналізувати товарну структуру аграрного експорту України у динаміці за 2020-2025 роки;
- виявити географічні зрушення у напрямках експорту;
- дослідити вплив війни на структуру експорту;
- визначити основні внутрішні та зовнішні чинники, що впливали на трансформацію структури експорту в досліджуваний період;
- сформулювати рекомендації щодо стратегічного розвитку експортного потенціалу аграрного сектору з урахуванням сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аграрний експорт відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи значну частину валютних надходжень та сприяючи продовольчій безпеці на глобальному рівні. У 2024 році експорт агропродовольчої продукції досяг майже 24,5 млрд. дол. США, наближаючись до довоєнного рекорду 2021 року в 27,7 млрд дол. США [1].

Однак, період 2020–2025 років ознаменувався суттєвими геополітичними та економічними змінами, які вплинули на структуру аграрного експорту. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році призвело до блокування морських портів, що змусило українських експортерів переорієнтуватися на європейські ринки. Як наслідок, частка експорту до Європи зросла з 32% у 2021 році до 52% у 2024 році [13]. Зміни в логістиці та інфраструктурі також мали значний вплив. Блокування морських шляхів призвело до зростання вартості експортної логістики з довоєнних 30–40 дол. за тонну до 200 дол. у деяких випадках. Це, в поєднанні з обмеженнями на західному кордоні, ускладнило експорт аграрної продукції. Крім того, Європейський Союз, який спочатку скасував імпорتنі мита на українську агропродукцію як захід підтримки, але у 2025 році планує значно збільшити тарифи, що може зменшити доходи України від експорту на 3,5 млрд євро щорічно [13].

Незважаючи на ці виклики, аграрний сектор України демонструє стійкість і адаптивність. Зростання експорту олійних культур, таких як соняшник, соя та ріпак, свідчить про переорієнтацію на продукцію з вищою доданою вартістю. Це підкреслює важливість стратегічного планування та інновацій для забезпечення сталого розвитку аграрного експорту в умовах зміненої геополітичної та економічної ситуації. У контексті даного дослідження варто зазначити деякі теоретичні засади аналізу структури аграрного експорту. Структура експорту аграрної продукції охоплює кілька ключових аспектів: товарну та географічну. Товарна структура визначає співвідношення між різними видами продукції, що експортуються, такими як зернові, олійні культури, тощо. Географічна структура відображає розподіл експорту за країнами та регіонами, що дозволяє оцінити залежність від окремих ринків. Ці аспекти є фундаментальними для аналізу ефективності та стійкості аграрного експорту [14].

Аналіз динаміки аграрного експорту базується на вивченні змін обсягів, структури та напрямків експорту протягом певного періоду. Сучасні підходи включають використання статистичних методів, а також економетричних моделей для прогнозування майбутніх змін. Особлива увага приділяється впливу зовнішніх факторів, таких як зміни світових цін на сільськогосподарську продукцію, торговельні бар'єри, валютні коливання та геополітичні події. Наприклад, дослідження О. Сауляка підкреслює важливість аналізу тенденцій зміни обсягів, товарної та географічної

структури аграрного експорту в контексті світової торгівлі продовольством [15].

Аналіз даних [16] свідчить, що структура агроекспорту України за 2020–2024 років істотно змінилася. Найбільшу питому вагу традиційно займали зернові культури та продукти олійних рослин. Так, експорт зернових становив 9,410 млн. дол. США (19,13% від загального експорту) у 2020 р. і збільшився до 12,344 млн. дол. США (18,13%) у 2021, але у 2022–2023 роках впав (до 9,116 млн дол. США і 8,307 млн дол. США відповідно). У 2024 році обсяг експорту зерна відновився до 9,418 млн дол. США (22,57%). Отже, попри коливання, частка зернових у валютних надходженнях зростає: у 2020–2021 роках зерно давало меншу частку експорту (~19–18%), а в умовах війни – понад 22% (у 2023–2024 роках) [16].

Інша важлива категорія – насіння олійних та жири. Експорт соняшникового насіння, сої та подібних продуктів стрімко зростає: з 1,842 млн дол. США (3,74%) у 2020 до 3,761 млн дол. США (8,51%) у 2022 році. У 2023 році експорт насіння зменшився до 2,819 млн дол. США (7,79%), але в 2024 знову зріс – 3,394 млн дол. США (8,13%). Схожі тенденції спостерігаються у жирах та оліях: після піку у 2021 році (7,037 млн. дол., 10,34%) експорт олії знизився до 5,649 млн. дол. (15,61%) у 2023, а в 2024 році залишився на рівні близько 5,757 млн. дол. США (13,79%) [16]. Висока частка олійних продуктів (яка в роки війни сягала 15–16% експорту) підкреслює їхню роль у структурі. В цілому насіння і олії утримують понад чверть валютних надходжень агросектора.

Частка цукру та кондитерських виробів залишалася незначною до 2022 року (близько 0,25 млн. дол., 0,51% у 2020 році), але з 2022–2023 роках відчутно зросла: 0,596 млн дол. (1,65%) у 2023 році та 0,652 млн. дол. (1,56%) у 2024 році. Це пов'язано з відновленням і нарощуванням виробництва цукру та солодких виробів під час війни. Какао та продукти з нього лишаються малопотужними статтями (0,201 млн. дол. у 2020 році та 0,272 млн дол. у 2024), але демонструють поступове зростання частки (з 0,41% до 0,65%), що свідчить про розширення переробки на експорт. Категорії переробних харчових продуктів показують змінну динаміку: так, готові борошняні продукти та крупи (включаючи макарони, крохмалі) вартістю близько 0,15–0,16 млн. дол. у 2020–2021 роках. зросли до 0,157 млн. дол. (0,43%) у 2023 році, потім упали до 0,134 млн. дол. (0,32%) у 2024 році [16].

Готові продукти з зерна (круп'яні та молочні вироби, борошняні кондитерські) також мають малу питому вагу (від 0,251 до 0,375 млн дол. у 2020–2024 роках, 0,57–0,90%). У напрямку агропродовольчих овочів, плодів і продуктів їх переробки спостерігались коливання: експорт свіжих овочів і коренеплодів упав у 2022 році до 0,103 млн. дол. (0,23%) і відновився до 0,162 млн дол. (0,39%) у 2024 році; вартість плодів і горіхів знизилась у 2023 році (0,257 млн. дол., 0,71%), але досягла 0,361 млн. дол. (0,87%) у 2024 році. Експорт перероблених овочів/плодів зріс з 0,173

млн. дол. (0,35%) у 2020 році до 0,318 млн. дол. (0,76%) у 2024 році [16]. Загалом доля товарів рослинного походження (крім зерна та олії) дещо зросла у 2024 році, що вказує на диверсифікацію агроекспорту та розширення експорту високододаних продуктів.

З рис. 1 можна побачити, що у абсолютному вираженні темпи агроекспорту різні: за 2020–2021 роки спостерігалась помірна динаміка зростання (загалом з 18,5 до 23,6 млрд. дол. США в категоріях агропромислового комплексу), 2022 рік позначився падінням, а 2023-2024 роках – відновленням. Наприклад, експорт зернових у 2021 порівняно з 2020 зріс на 31%, але у 2022 він скоротився майже на 26%, а 2023 склав лише 90% від 2022 року. Насіння олійних навпаки продемонструвало +63% у 2022 (у порівнянні з 2021) з подальшим -25% у 2023 році. Жири та олії обвалились у 2022-2023

(–15% і –5% відповідно) після рекордного 2021 року. Найбільший приріст у відсотковому вираженні отримали цукор із кондитеркою (+99% у 2023 році проти 2022 року) та оброблені овочі/фрукти (+42% у 2024 році проти 2023 року). Питома вага груп у структурі експорту зміщувалась: частка зернових дещо зросла (з ~19% 2020 року до ~23% 2023–2024 роках) за рахунок загального падіння інших видів, натомість частка олійних просіла в 2021–2022 роках і піднялась знову у 2023 році (до 15,6%). Відносно малі групи – какао, готові зернові продукти, кондитерка – зросли і збільшили свою роль у структурі, хоча їхні абсолютні обсяги залишаються невеликими.

Дані порівняльних діаграм (рис. 2) демонструють радикальні зміни у регіональній структурі агроекспорту України.

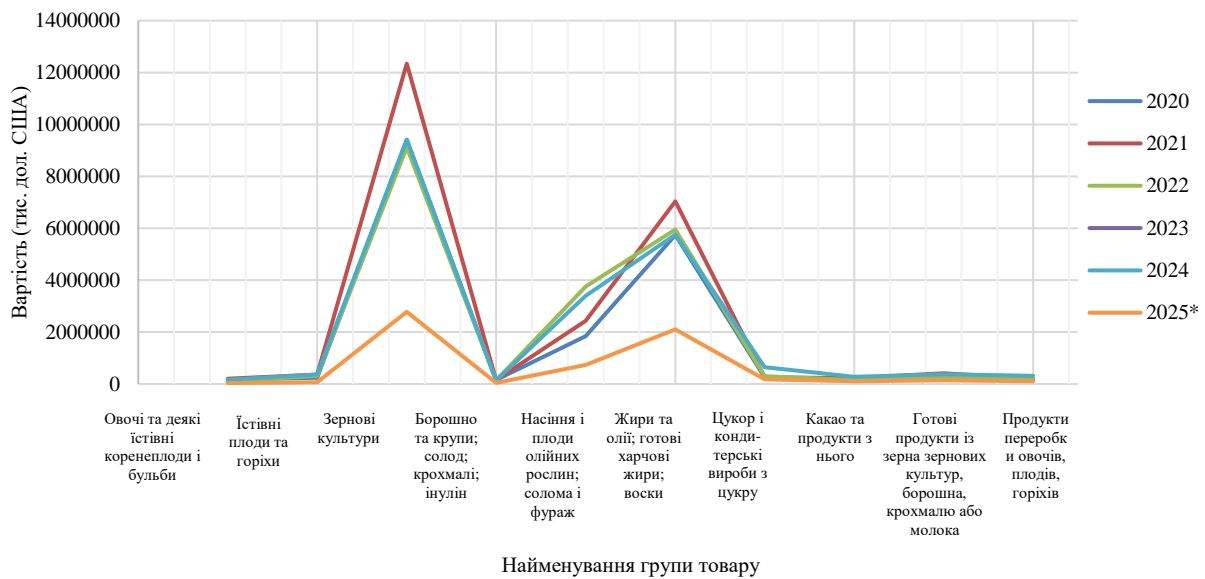

Рисунок 1. Динаміка вартості експорту різних груп агропродовольчих товарів з України у період з 2020 по 2025 роки
Джерело: складено авторами за матеріалами [16]

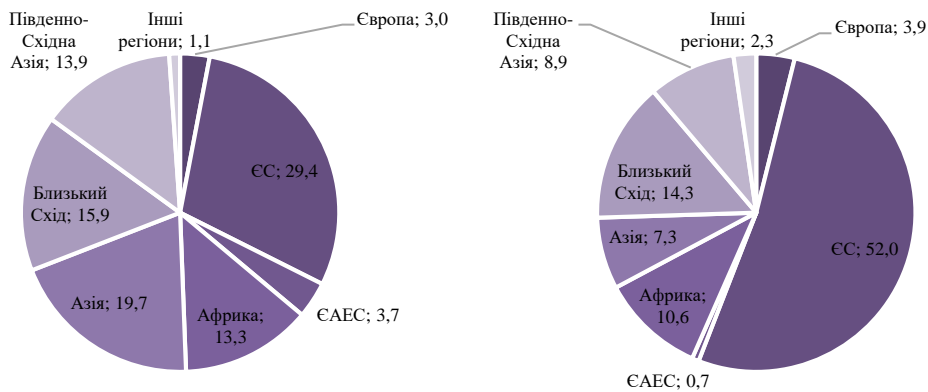

Рисунок 2. Регіони-імпортери української агропродукції за 2020 та 2024 рік, відповідно (у %)
Джерело: складено авторами за матеріалами [2, 22]

У 2020 році основними регіонами-імпортерами були Європейський Союз (29,4% від загального обсягу) та регіони Азії й Африки (відповідно 19,7% та 13,3%). Значна частка припадала також на Близький Схід (15,9%) і Південно-Східну Азію (13,9%). Інші регіони (країни ЄАЕС, СНД та «інші») мали одиничну вагу. Проте у 2024 році ситуація докорінно змінилася: частка ЄС у структурі експорту зросла до 52% (понад половини усіх поставок), тоді як частки Азії (7,3%), Африки (10,6%) та Південно-Східної Азії (8,9%) у сумі зменшилися майже вдвічі. Доля Близького Сходу залишилася відносно на високому рівні (14,3%), а імпорт з країн ЄАЕС практично зник (лише 0,7%). Отже, за три роки експорт «західних кордонів» України майже подвоївся, в той час як раніше провідні ринки в Азії, Африці та СНД втратили вагу.

Найбільшими імпортерами української агропродукції у 2020 році були країни Азії та Близького Сходу. За даними Держмитслужби за перший квартал 2020 р., Китай забезпечував 10,8% вартості, Єгипет – 9,9%, Індія – 7,5% (далі йшли країни ЄС: Нідерланди – 7,0% та Іспанія – 6,0%) [20]. За весь 2020 рік ці країни також входили до топ-імпортерів: Китай залишався лідером (понад 3,5 млрд. дол. США), значні обсяги агропродовольчої продукції купували Єгипет, Індія, Туреччина та країни Африки і Південно-Східної Азії (рис. 2).

У 2024 році картина змінилася. Рейтинг імпорту агропродовольчої продукції очолила Іспанія, яка у 2023 році посідала 5-те місце у топ-10. Якщо 2023 року вартість поставок з України до цієї держави

становила 1765 млн. дол. США, то 2024 року збільшилася у півтора рази – до 2679 млн. дол. США. Частка цієї країни у вітчизняному експорті агропродовольства у 2024 році становила 10,8%. Нідерланди посіли у рейтингу друге місце. Збільшивши обсяги закупівель української агропродукції з 1274 млн. дол. у 2023 році до 1799 млн. дол. (+41%), ця європейська країна забезпечила частку у 7,2%. Туреччина, імпортувавши з України агропродукції на 1658 млн. дол., третій рік поспіль зберегла за собою третє місце у даному рейтингу з часткою у 6,7%. Польща продовжила знижувати вартісні показники закупівель сільськогосподарської продукції з України, скоротивши їх проти 2023 року на 15% – до 1523 млн. дол. Румунія також суттєво (-71%) зменшила обсяги імпорту українського агропродовольства – до 836 млн. дол. Основними споживачами вітчизняної агропродукції також стали: Єгипет (1408 млн. дол., +32%); Італія (1312 млн. дол., +26%); Китай (1302 млн. дол., -41%); Німеччина (1272 млн. дол., +48%); Індія (848 млн. дол., +145%) [24].

У період з 2022 року аграрний експорт України зазнав суттєвих трансформацій, зумовлених низкою внутрішніх та зовнішніх чинників. Найбільш впливовими серед них є військова агресія, логістичні обмеження, зміни в торговельній політиці, внутрішня економічна ситуація, коливання світових цін та геополітичні фактори. Для наочного представлення цих чинників та їх впливу на структуру експорту пропонується використати SWOT-аналіз (табл. 1), який дозволяє систематизувати сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для аграрного експорту України.

Таблиця 1. SWOT-аналіз аграрного експорту України

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> — Висока якість та конкурентоспроможність агропродукції на світовому ринку. — Диверсифікація експортерів: збільшення частки малих та середніх підприємств у загальному обсязі експорту. — Розвиток альтернативних логістичних маршрутів, зокрема через дунайські порти. 	<ul style="list-style-type: none"> — Залежність від морських портів, які частково заблоковані під час війни. — Обмежена пропускна спроможність альтернативних маршрутів. — Високі логістичні витрати, що знижують прибутковість експорту.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> — Відкриття нових ринків збуту, зокрема в країнах Латинської Америки, Африки та Азії. — Підписання угод про вільну торгівлю та тимчасове скасування мит і квот з боку ЄС. — Інвестиції в інфраструктуру та логістику для підвищення ефективності експорту. 	<ul style="list-style-type: none"> — Тривала військова агресія та пов'язані з нею руйнування інфраструктури. — Коливання світових цін на агропродукцію. — Торговельні обмеження та конкуренція з боку інших експортерів.

Джерело: власна розробка авторів

Отже чинники, які вплинули на трансформацію структури аграрного експорту України у 2020-2025 роках, можна чітко розділити на внутрішні та зовнішні (табл. 2). Такий поділ допоможе краще зрозуміти, на які з них Україна може безпосередньо впливати, а які – потребують адаптації до зовнішнього середовища.

Аналізуючи табл. 2, можна виділити такі ключові внутрішні та зовнішні чинники зміни структури експорту агропродукції:

1. Військова агресія та її вплив на логістику. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році призвело до блокування основних морських портів, через які здійснювалося до 96% експорту зернових і олійних культур. Це змусило Україну шукати альтернативні маршрути для експорту, зокрема через дунайські порти Ізмаїл та Рені, які до війни мали незначну частку в експорті, але вже у 2023 році забезпечували близько 30% експорту агропродукції [25]. З червня 2023 року Росія систе-

матично обстрілює зернову інфраструктуру України, включаючи елеватори та порти, що призводить до значних втрат. Варто також зазна-

чити, що знищення Каховської ГЕС у червні 2023 року затопило понад 4000 квадратних миль сільськогосподарських угідь [26].

Таблиця 2. Чинники, які вплинули на трансформацію структури аграрного експорту України у 2020-2025 роках

Внутрішні чинники – ті, що формуються або залежать переважно від внутрішньої політики, економіки, логістики та державного управління	
Чинник	Конкретизація
1. Інфраструктурні обмеження	Обмежена пропускна спроможність залізниці, портів Ізмаїл і Рені, затримки на прикордонних переходах, відсутність інвестування до війни.
2. Внутрішня політика та економічні чинники	Державні програми підтримки аграріїв: субсидії, програми компенсацій на пальне, техніку, страхування врожаю. Реформа ринку землі (2021) [34]
3. Курсова політика та монетарні умови	Адміністративне регулювання валютного курсу НБУ, що впливає на експортну виручку, а також податкове навантаження.
4. Логістичні адаптації до війни	Розбудова альтернативної логістики всередині країни (зерновози, перевалка в Ужгороді, Тернополі, Чопі тощо).
Зовнішні чинники – ті, що формуються за межами України або є наслідком зовнішніх обставин: геополітики, глобального ринку, дій інших країн	
1. Військова агресія Росії	Блокада портів, мінування Чорного моря, обстріли зернової інфраструктури, знищення Каховської ГЕС (2023).
2. Торговельна політика інших країн / міжнародна підтримка	Скасування мит та квот ЄС (травень 2022), програма «Шляхи солідарності», інвестиції в прикордонну інфраструктуру.
3. Глобальні ціни на продовольство	Стрибки цін на пшеницю (до 470 дол./т в 2022 році [35]; 230 дол./т в 2025 році) [36], соняшникову олію, кукурудзу на світових біржах.
4. Політика країн-імпортерів	Запровадження мит (наприклад, Індія – 50% на рафіновану ріпакову олію), обмеження імпорту в Угорщині, Словаччині, Польщі.
5. Геополітична конкуренція	Зростання частки Росії на ринку пшениці (в 2023 експортувала 55,3 млн тон) [37], аграрна експансія Бразилії (соя), США (кукурудза).
Змішані чинники – ті, що впливають як зсередини, так і ззовні; вимагають координації внутрішньої політики з міжнародною	
1. Використання «Шляхів солідарності»	Хоча ініціатива належить ЄС, її реалізація залежить від внутрішньої координації з Укрзалізницею, митницею, бізнесом.
2. Реакція на світові ціни / глобальні ланцюги постачання	Фермери приймають рішення щодо сівозмін та культур залежно від глобальних цін, але це також залежить від внутрішніх стимулів.

Джерело: власна розробка авторів

2. Інфраструктурні обмеження. Альтернативні маршрути, такі як дунайські порти та сухопутні шляхи через ЄС, мають обмежену пропускну спроможність. Наприклад, пік експортування агропродукції автотранспортом досяг 700 тисяч тонн на місяць, залізницею – 1,2 мільйона тонн. Ці обмеження призводять до затримок на кордонах та збільшення логістичних витрат, що негативно впливає на конкурентоспроможність української агропродукції [27].

3. Торговельні умови та політика. У відповідь на виклики війни, ЄС та інші міжнародні партнери запровадили низку заходів для підтримки українського експорту. Також було тимчасово скасовано мита і квоти на українську агропродукцію, що сприяло збільшенню експорту до країн ЄС [27]. Зокрема, з травня 2022 року ЄС разом з Україною та Молдовою запровадили «Шляхи солідарності» для підтримки експорту та імпорту України, що дозволило збільшити постачання агропродукції через кордон і зменшити залежність від морських маршрутів. Ці шляхи дозволили експортувати близько 85 мільйонів тонн агропродукції, включаючи приблизно 79 мільйонів тонн зернових, олійних культур та пов'язаних

продуктів [28]. Крім того, у 2023 році ЄС інвестував 250 мільйонів євро у 9 проєктів «Шляхів солідарності» для покращення прикордонних зв'язків між Україною, Молдовою та ЄС [29].

4. Внутрішня політика та економічні чинники. Український уряд запровадив низку заходів для підтримки агровиробників, зокрема субсидії, страхування та забезпечення технікою. Також було проведено реформи у земельних відносинах та змінено валютну політику, що вплинуло на конкурентоспроможність експорту. У 2025 році понад 2,6 тис. агропідприємств отримали пільгові кредити «5-7-9» на загальну суму 15,4 млрд грн, а загальний обсяг фінансування за різними програмами сягнув 34,6 млрд. грн. Розпочато виплати дотацій для розвитку тваринництва та підтримки вирощування бавовнику в Миколаївській, Одеській, Херсонській, а також частково у Запорізькій і Дніпропетровській областях. Крім того, вдосконалено механізм компенсації вартості розмінування сільськогосподарських земель [30].

5. Попит та ціни на світових ринках. Світові коливання цін на пшеницю, кукурудзу та олію мали значний вплив на український експорт. Наприклад, у 2022 році індекс цін на продо-

вольство FAO досяг рекордного рівня в середньому 143,7 пункту, що на 14% більше, ніж у 2021 році. Це забезпечило українським фермерам привабливу маржу, незважаючи на ризики війни. Проте, коливання цін також створювало нестабільність та ускладнювало планування експорту [31]. Проте, Індія, будучи одним з основних імпортерів української пшениці, у 2025 році планує зібрати рекордний урожай. Згідно з повідомленнями UkrAgroConsult [32], в Індії очікують врожай пшениці на рівні 115,3 мільйона тонн, що на 2% більше, ніж у попередньому сезоні. Це позитивно вплине на внутрішній ринок та може обмежити потреби у імпорті, включаючи імпорту з України.

6. Конкуренція та геополітика. Україна стикалася з конкуренцією з боку інших експортерів агропродукції, зокрема Росії, ЄС, Бразилії та США. Торговельні обмеження у вигляді ембарго чи тарифів в країнах-імпортерах, наприклад, мито Індії на олію, могли раптово змінювати експортні потоки. Станом на жовтень 2022 року, Індія встановила імпортне мито на рафіновану ріпакову олію на рівні близько 50%, тоді як на сиру соєву, соняшникову та пальмову олії – понад 5% кожна [33].

Отже, сукупність загроз, конкуренція на світових ринках, логістичні обмеження, руйнування інфраструктури вимагає негайної розробки та реалізації комплексних заходів. Упродовж наступних 5 років головними завданнями є відновлення й запуск критично важливої інфраструктури та закріплення експортної активності. Зокрема, відкриття «Чорноморського зернового коридору» (вересень 2023) знову дозволило транспортувати всі види вантажів через порти Одеси, Чорноморська й Південного, що сприяло суттєвому зростанню обсягів експорту [38]. Альтернативним маршрутом залишаються Дунайські порти (Рені, Усть-Дунайськ, Ізмаїл): їх перевалка у січні-листопаді 2023 року сягнула 29,4 млн. т – удвічі більше, ніж за аналогічний період 2022 року [39]. Паралельно впроваджують електронну сертифікацію продукції: приєднання України до міжнародної системи ePhyto (124 країни-партнери) спростить видачу фітосанітарних сертифікатів і підвищить прозорість контролю [40].

На рис. 3 наведено стратегічні пріоритети розвитку аграрного експорту України.

Рисунок 3. Стратегічні пріоритети розвитку аграрного експорту України
Джерело: власна розробка авторів

З урахуванням виявлених викликів та чинників, доцільним є формування системи рекомендацій, згрупованих за шістьма ключовими напрямками розвитку:

1. Логістика та інфраструктура, а саме розблокування експортних коридорів і збільшення логістичних потужностей. Зокрема, прискорити ремонт пошкоджених залізничних колій, мостів і зерносховищ в безпечних регіонах, розширити пропускну спроможність кордонів із сусідніми країнами (Польщею, Румунією) та терміналів на Дунаї; розгорнути масштабну модернізацію транспортної мережі – реконструювати ключові чорноморські порти (Одесу, Чорноморськ/Південний); завершити проекти стандартизації колії до європейського гатунку, що забезпечить безперервне сполучення з європейською мережею. Слідом за цим – оновити рухомий склад УЗ

(вагони, локомотиви) для міжнародних перевезень. За оцінками експертів, відновлення роботи портів і розвиток альтернативних шляхів (залізницею, річкою) уже знизили вартість транспортування і збільшили експортну спроможність [41]. Необхідно також кооперуватися з країнами-партнерами для розблокування старих маршрутів і пом'якшення перевантаження (CSIS відзначає, що через блокади десятки мільйонів тон зерна залишилися заблокованими у портових містах) [42].

2. Географія експорту, що спрямована на подальше скорочення безмитних квот в ЄС вимагає швидкої переорієнтації на інші ринки. У короткому терміні слід активізувати експорт до Близького Сходу, Північної Африки та Азії, зокрема в країни з високим попитом на зерно й олію (Єгипет, Індія, Китай, Туреччина, тощо). Наприклад, успішна гуманітарна ініціатива "Grain from Ukraine"

(забезпечення продовольством країн Африки) показала цінність стабільних торгових зв'язків з біднішими країнами. У цьому ж напрямі ефективними будуть торговельні місії, двосторонні угоди та держпідтримка експортних заходів, щоб швидко налагодити постачання на нові ринки [43].

3. Переробка (додана вартість) має на меті підсилення стимулювання виробництва продуктів з високою доданою вартістю (інвестиції). Влада вже наголошує на необхідності збільшення переробки олійних та зернових [44]. У короткостроковому та середньостроковому періодах важливо надати підприємствам «містки» для модернізації – наприклад, субсидії чи пільгові кредити на оновлення ліній переробки соняшнику, ріпаку, молока і м'яса. Надавати пріоритет проектам із подальшого перероблення (виробництво олії, круп, комбікормів, консервів) – це відповідає офіційній стратегії переходу від сировинної моделі до економіки з високою доданою вартістю [45]. Наявність таких потужностей підвищить доходи виробників і дозволить швидше освоїти європейський ринок продуктів із доданою вартістю.

4. Цифровізація та прозорість спрямовані на впровадження електронних фітосанітарних сертифікатів й сертифікатів походження, об'єднання їх з митними процедурами в одному цифровому реєстрі. Спрощення і прискорення розмитнення (на кшталт реформ 2018 року з електронним обміном даними) критичні для скорочення часу перебування вантажів на кордоні [46]. Паралельно слід посилити контроль за прозорістю експортних операцій (наприклад, автоматизовані моніторингові системи для відстеження руху зерна та олії). На цьому етапі має запрацювати інтегрована система оціночного моніторингу (моніторинг екологічних стандартів, точне картографування посівів), що підтримає прозорість походження продукції і сприятиме високій довірі зарубіжних партнерів.

5. Зелені вимоги / екологія, як швидке адаптуванню агробізнесу до екологічних стандартів ЄС. Ввести термінові заходи з оціночних змін, наприклад, перевірка наявності альтернатив небезпечним пестицидам, заохочення екостійких практик (обмежені обприскування, змінний обробіток ґрунту, органічні добрива). Підтримати виробників у підготовці до сертифікації за «зеленими» програмами ЄС: семінари з вимог Регламенту ЄС ("Green Deal"), перекваліфікацію фахівців та часткове співфінансування енергоефективних проектів. Важливо також стимулювати органічне землеробство та системи сталого управління ґрунтами, щоб зберегти доступ української агропродукції на європейські ринки (де ці вимоги посилюються). Система державної підтримки має перейти до «зеленої» парадигми: увести стандарти зменшення викидів (наприклад, субсидування біоенергетичних проектів на фермах) та заохочення органічного виробництва. Потрібно отримати доступ до грантів ЄС на інновації (Fit-for-55, LIFE тощо) і реалізувати

програми «вуглецевого зняття» (карбонних кредитів) на рівні господарств. Розробити національний план адаптації до «Європейського зеленого курсу» у агросекторі: наприклад, програма надання консультацій і фінансування для підприємств, які мають модернізувати виробництво згідно з EU Green Deal [47, 48].

6. Інституційна підтримка має передбачати застосування таких швидких державних стимулів, як компенсації транспортних витрат на експорт (зокрема чартерні рейси, «солідарні лінії»), розширення програми аграрних грантів, а також надання пільгових кредитів для зберігання та переробки продукції. Уряд може запровадити тимчасові митні режими або квоти, які б корегували валютний баланс. Наприклад, нещодавно впроваджено «режим експортного забезпечення» для частини сільгосппродукції (мета – регулювати платіжний баланс і підвищити надходження до бюджету) [49]. Також слід посилити роботу державних агенцій підтримки агроекспорту і страхових механізмів (експортні гарантії) для зменшення ризиків. Розширити повноваження митних та фітосанітарних служб щодо боротьби з тіншовим експортом, посилити публічний контроль над виконанням експортних квот і тарифів. Реформувати державні програми компенсацій так, щоб вони стимулювали стійкий розвиток сектору (наприклад, переведення частини субсидій на «зелені» проекти і високотехнологічну переробку).

Висновки

Таким чином, результати проведеного дослідження підтвердили, що аграрний експорт України у 2020-2025 роках зазнав глибоких структурних змін під впливом комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників. Зокрема, війна стала основним каталізатором трансформації логістичних маршрутів, перерозподілу товарної номенклатури та переорієнтації географічних напрямків торгівлі. Незважаючи на втрату доступу до ключових чорноморських портів, аграрна галузь продемонструвала адаптивність, так активізувалися поставки через дунайські порти, сухопутні шляхи до країн ЄС та нові ринки в Азії й Африці. У структурі експорту зросла частка продукції з доданою вартістю, що свідчить про початок якісного зрушення в аграрній зовнішній торгівлі. Встановлено, що важливими внутрішніми чинниками змін стали логістичні та інфраструктурні обмеження, нестача інвестицій, а також державна політика підтримки агросектору. Водночас зовнішній вплив формували зміни в глобальній продовольчій безпеці, нові вимоги імпортерів (особливо з боку ЄС), кон'юнктура цін на світових ринках та зростаюча конкуренція з боку провідних аграрних країн. У відповідь на ці виклики Україна активізувала співпрацю з ЄС та іншими торговельними партнерами, скористалася перевагами режимів вільної торгівлі та адаптувала експортну політику до нових умов. Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку полягають

у стратегічному переорієнтуванні аграрного експорту на сталий розвиток, технологічну модернізацію та розширення переробних потужностей. У короткостроковій перспективі важливо продовжити відновлення критичної логістики, зберегти доступ до зовнішніх ринків, використовуючи надані ЄС «Шляхи солідарності» та інструменти торговельної лібералізації. У середньостроковому періоді – забезпечити підтримку аграріїв через фінансові інструменти, цифровізацію та розбудову прикордонної інфраструктури.

У довгостроковій перспективі – орієнтуватися на екологічні стандарти, розвиток вертикальної інтеграції, просування бренду "made in Ukraine" та інтеграцію в глобальні ланцюги створення доданої вартості. Отже, ефективно поєднання коротко-, середньо- та довгострокових заходів із врахуванням викликів воєнного часу та змін у глобальному середовищі створює передумови для зміцнення експортного потенціалу аграрного сектору та його трансформації у високодохідну, конкурентоспроможну галузь світової економіки.

Abstract

The study conducted a comprehensive analysis of transformations in the structure of Ukraine's agricultural exports in the period 2020–2025. The main focus is on studying changes in the commodity and geographical structure of exports, taking into account military operations, global economic trends, integration processes and internal reforms. The article systematizes statistical data, analytical reports and official sources, which made it possible to identify key areas of adaptation of the agricultural sector to the conditions of a multi-vector crisis. The dynamics of exports of the main commodity groups are analyzed: grains, oilseeds, livestock products and finished food products. An increase in the share of processed products and a decrease in the dominance of the raw material export model are established. Changes in the geography of exports are outlined - against the background of a decrease in the share of traditional markets, the importance of the countries of Asia, Africa and the Middle East is increasing, which indicates a gradual diversification of sales areas. Particular attention is paid to the impact of the war on the logistics of agricultural exports. The process of forming alternative transport routes is considered, in particular through EU solidarity corridors, Danube ports and railway infrastructure. The role of state support and international initiatives in ensuring the sustainability of supplies is assessed. The key role of digitalization of foreign trade activities is determined, which allowed reducing the administrative burden and accelerating the adaptation of business to new conditions.

The article also examines the prospects for compliance of Ukrainian agricultural exports with the requirements of the European Green Deal. The growing importance of environmental standards is noted, the beginning of the transformation of production technologies and certification in accordance with EU requirements is traced. The potential for the development of the processing industry as a basis for increasing added value in exports is determined. As a result, strategic guidelines are proposed for the formation of a sustainable export model of the agricultural sector: diversification of markets, development of logistics infrastructure, modernization of production, digital integration and greening of export policy. The results obtained can be used to form state policy in the field of agricultural exports in the context of post-crisis recovery and European integration.

Список літератури:

1. Верховна Рада України: У 2024 році аграрна продукція склала 59% в загальному експорті, – Комітет з питань аграрної та земельної політики. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257211.html.
2. Коваль В. Український агроекспорт: від стійкості до стратегічного зростання, Інтерфакс-Україна, 2025, 5 лютого. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/1045852.html>.
3. BDO в Україні. Національна експортна стратегія України до 2030 року: ключові пріоритети озвучені Мінекономіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/ukraine%E2%80%99s-national-export-strategy-by-2030>.
4. Гуменюк, Я. Аграрний експорт України: аналіз та стратегічне планування // Економіка та суспільство, 2023, №53. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-53-93.
5. Пітель Н.Я. Аграрний експорт України в умовах війни // Економіка та управління АПК. 2023. № 2. С. 45-56. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://econommeneg.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyku/economika/pitel_2_2023-45-56_1.pdf.
6. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. № 40. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-38.
7. Решитько Т.В. Розвиток міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України в контексті євроінтеграції. Центральноросійський науковий вісник. Економічні науки : зб. наук. пр. 2023. Вип. 9(42). С. 117-124.
8. Томчук О., Поліщук Н. Проблеми конкурентоспроможності аграрних підприємств України під час воєнного стану. Економіка і організація управління. 2024. № 4 (52). С. 49-58. DOI: 10.31558/2307-2318.2023.4.6.

9. Доцюк С. Сучасні аспекти зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України. Економіка та суспільство. 2022. №39. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-39-21.
10. Нейгер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. Центр дослідж. продовольства та землекористування (KSE Агроцентр), 2024. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kse.ua/ua/oglyad-zbitkiv-ta-vtrat-v-apk>.
11. Солоп, А. Аграрний сектор України: сучасні виклики та можливості. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2024. № 20. С. 147-158. DOI: 10.32782/2708-0366/2024.20.17.
12. Катюк, О. Проблематика експорту аграрної продукції України в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2025. № 72. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-72-73.
13. Ніколайчук В.В., Чорній В.В. Вплив змін регуляторного середовища та законодавства на агропромислову діяльність в умовах війни та інтеграції з ЄС. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2024. № 5. С. 146-147.
14. Остапенко В.В. Стратегія розвитку аграрного експорту України: дисертація. Київ: НУБіП України, 2023. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_ostapenko.pdf.
15. Сауляк О. Теоретичні основи зовнішньої торгівлі агропродовольством. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 4. С. 259-266. DOI: 10.35774/econa2024.04.259.
16. Державна митна служба України. Статистика та реєстри. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.
17. Україна цього річ збільшила експорт агропродукції на 15% – УКАБ. Укрінформ, 2025, 28 травня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3806895-ukraina-sogoric-zbilsila-eksport-agroprodukcii-na-15-ukab.html>.
18. Європейська рада. Український зерновий експорт: пояснення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained>.
19. Українські морські порти у 2024 році обробили 18,5 млн т залізної руди. GMK Center, 2025, 17 січня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/news/ukrainski-morski-porti-u-2024-roci-obrobili-18-5-mln-t-zaliznoi-rudi>.
20. Названо основних імпортерів української агропродукції, 2025, 15 травня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kurkul.com/news/20756-nazvano-osnovnih-importeriv-ukrayinskoyi-agroprodukciji>.
21. ТОП-10 найбільших країн-імпортерів української агропродукції у 2023 році. Дзеркало тижня, 2024, 10 січня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/top-10-najbilshikh-krajin-importeriv-ukrajinskoji-ahroprodukciji-u-2023-rotsi.html>.
22. Названо ТОП-5 імпортерів української агропродукції, 2025, 20 травня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kurkul.com/news/27658-nazvano-top-5-importeriv-ukrayinskoyi-agroprodukciji>.
23. ЄС дайджест: Глобальні інновації в аграрному секторі України, 2024. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ucab.ua/files/ЄС%20дайджест/GIU_2024.pdf.
24. ТОП-10 найбільших споживачів української агропродукції, 2025, 22 травня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://agroportal.ua/news/ukraina/top-10-naybilshih-spozhivachiv-ukrajinskoji-agroprodukciji>.
25. Український агроекспорт: як вдалося втримати і відновити поставки попри війну: Пропозиція. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://propozitsiya.com/news/ukrayinsky-ahroeksport-yak-vdalosya-vtrymaty-i-vidnovyty-postavky-porpy-viynu>.
26. Starvation is Russia's favourite weapon: The Times, 2025, 2 травня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.thetimes.com/comment/columnists/article/starvation-is-russias-favourite-weapon-mknbr8vzp>.
27. Стійкість, що вражає: як аграрії та логісти України забезпечили експорт в умовах війни. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.liga.net/ua/economics/opinion/styikist-shcho-vrazhaie-ia-ahrarii-ta-lohisty-ukrainy-zabezpechyly-eksport-v-umovakh-viynu>.
28. Solidarity Lanes: Latest figures October 2024. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/solidarity-lanes-latest-figures-october-2024-2024-11-20_en.
29. EU-Ukraine Solidarity Lanes. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en.
30. Уряд ухвалив низку рішень для підтримки аграріїв. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/news/94414-urid-ukhvalyv-nyzku-rishen-dlia-pidtrymky-agrariiv>.
31. Russia-Ukraine: inflation, health, climate and environment. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-inflation-health-business-climate-and-environment-00539505ec5db37de5877137b9febeb8>.
32. Індія чекає на рекордний врожай пшениці. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukragroconsult.com/news/indiya-chekaye-na-rekordnyj-vrozhaj-pshenyczi>.
33. India: import duty on edible oils by type. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/1415138/india-edible-oils-import-duty-by-type>.

34. Земельна реформа: що зміниться з 1 липня 2021 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8715_zemelna-reforma-shcho-zmnitsya-z-1-lipnya-2021-roku.
35. Оприлюднено закупівельні ціни на зерно в Україні на 17 серпня 2022 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://superagronom.com/news/15818-oprilyudneno-zakupivelni-tsini-na-zerno-v-ukrayini-na-17-serpnya-2022-roku>.
36. Ціни на пшеницю в портах України почали активно знижуватися. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.agronom.com.ua/tsiny-na-pshenytsyu-v-portah-ukrayiny-pochaly-aktyvno-znyzhuvatysya>.
37. Стан ринку зернових в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apk-inform.com/uk/news/amp/1542712>.
38. Ukraine's trade in 2024: Restoration of logistical routes. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-01-17/ukraines-trade-2024-restoration-logistical-routes>.
39. Важлива перемога у великій війні: як Україні вдалося створити зерновий коридор без Росії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uga.ua/meanings/vazhлива-peremoga-u-velikij-vijni-yak-ukrayini-vdalosya-stvoriti-zernovij-koridor-bez-rosiyi-dzherelo-https-biz-censor-net-r3464794>.
40. Ukraine has made a significant advancement in the digitalization of international trade. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ubn.news/ukraine-has-made-a-significant-advancement-in-the-digitalization-of-international-trade-how-will-exports-be-impacted>.
41. Ukraine Agricultural Update, June 2024. p. 3 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/UkraineJune2024.pdf>.
42. Spotlight: Damage to Ukraine's agricultural infrastructure. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.csis.org/analysis/spotlight-damage-ukraines-agricultural-infrastructure-russias-invasion>.
43. Ukraine must look beyond the EU for its agricultural future. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kyivindependent.com/nobot/ukraine-must-look-beyond-the-eu-for-its-agricultural-future>.
44. Мінагрополітики розробляє нову експортну стратегію для українського агросектору. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://propozitsiya.com/news/minahropolityku-rozroblyaye-novu-eksportnu-stratehiyu-dlya-ukrayinskoho-ahrosektoru>.
45. Investment in the agro-processing industry. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/investment-in-the-agro-processing-industry-is-part-of-ukraines-overall-strategy-to-move-from-a-commodity-based-economy-to-a-high-value-added-economy>.
46. European integration and international trade. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://voxu.kroadmap.org/en/white-book-of-reforms-2025-chapter-9-european-integration-and-international-trade>.
47. Roadmap for Green Recovery and Transformation of Ukrainian Food Industries, 2025, p. 18. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2025-01/Roadmap-for-Green-Recovery-and-Transformation-of-Ukrainian-Food-Industries_s_1.pdf.
48. Некрасова Л.А., Таха М.Х. Формування стратегії сталого розвитку підприємства в контексті євроінтеграційних процесів. Інвестиції: практика та досвід. 2024. №12. С. 60-65. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.12.60.
49. Мінагрополітики розробляє нову експортну стратегію для українського агросектору. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://propozitsiya.com/news/minahropolityku-rozroblyaye-novu-eksportnu-stratehiyu-dlya-ukrayinskoho-ahrosektoru>.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. In 2024, agricultural products accounted for 59% of total exports, – Committee on Agrarian and Land Policy. Retrieved from: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257211.html [in Ukrainian].
2. Koval, V. (2025). Ukrainian agricultural exports: from stability to strategic growth, Interfax-Ukraine, February 5. Retrieved from: <https://interfax.com.ua/news/blog/1045852.html> [in Ukrainian].
3. BDO in Ukraine. National Export Strategy of Ukraine until 2030: key priorities announced by the Ministry of Economy. Retrieved from: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/ukraine%E2%80%99s-national-export-strategy-by-2030> [in Ukrainian].
4. Gumenyuk, Ya. (2023). Agricultural exports of Ukraine: analysis and strategic planning. *Economy and Society*, No. 53. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-53-93 [in Ukrainian].
5. Pitel, N.Ya. (2023). Agricultural exports of Ukraine in wartime. *Economics and management of the agricultural complex*, No. 2. P. 45-56. Retrieved from: https://econommeneg.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/economika/pitel_2_2023-45-56_1.pdf [in Ukrainian].
6. Negrey, M., Taranenko, A., Kostenko, I. (2022). The agricultural sector of Ukraine in wartime: problems and prospects. *Economy and Society*, No. 40. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-38 [in Ukrainian].

7. Reshitko, T.V. (2023). Development of international trade relations of the agricultural sector of the economy of Ukraine in the context of European integration: Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences, Issue 9(42), pp. 117-124. Retrieved from: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/14063> [in Ukrainian].
8. Tomchuk, O., & Polishchuk, N. (2024). Problems of competitiveness of agricultural enterprises of Ukraine during martial law. Economics and organization of management., pp. 49-58. DOI: 10.31558/2307-2318.2023.4.6 [in Ukrainian].
9. Dotsiuk, S. (2022). Modern aspects of foreign economic activity of agricultural enterprises of Ukraine. Economy and society, (39). DOI: 10.32782/2524-0072/2022-39-21 [in Ukrainian].
10. Neiter, R., Zorya, S., & Mulyar, O. (2024). Losses, losses and needs of agriculture due to full-scale invasion. Research Center for Food and Land Use (KSE Agrocenter), 33 p. Retrieved from: <https://kse.ua/ua/oglyad-zbitkiv-ta-vtrat-v-apk> [in Ukrainian].
11. Solop, A. (2024). Agricultural sector of Ukraine: modern challenges and opportunities. Tavria scientific bulletin. Series: Economy, (20), pp. 147-158. DOI: 10.32782/2708-0366/2024.20.17 [in Ukrainian].
12. Katyuk, O. (2025). Problems of agricultural exports of Ukraine in modern conditions. Economy and Society, (72). DOI: 10.32782/2524-0072/2025-72-73 [in Ukrainian].
13. Nikolaychuk, V.V., & Chorniy, V.V. (2024). The impact of changes in the regulatory environment and legislation on agro-industrial activity in conditions of war and integration with the EU. Business, Innovations, Management: Problems and Prospects, (5). Retrieved from: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303761> [in Ukrainian].
14. Ostapenko, V.V. (2023). Strategy for the development of agricultural exports of Ukraine: dissertation. Kyiv: NUBiP of Ukraine. Retrieved from: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_ostapenko.pdf [in Ukrainian].
15. Saulyak, O. (2024). Theoretical foundations of agro-food foreign trade. Economic analysis, Issue 4 (34). Retrieved from: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6185> [in Ukrainian].
16. State Customs Service of Ukraine. Statistics and registers. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> [in Ukrainian].
17. Ukraine increased agricultural exports by 15% this year - UKAB. Ukrinform (2025, May 28). Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3806895-ukraina-cogoric-zbilshila-eksport-agroprodukcii-na-15-ukab.html> [in Ukrainian].
18. European Council. Ukrainian grain exports: explained. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained> [in Ukrainian].
19. Ukrainian seaports processed 18.5 million tons of iron ore in 2024. GMK Center (2025, January 17). Retrieved from: <https://gmk.center.ua/news/ukrainski-morski-porti-u-2024-roci-obrobili-18-5-mln-t-zaliznoi-rudi> [in Ukrainian].
20. Main importers of Ukrainian agricultural products named (2025, May 15). Retrieved from: <https://kurkul.com/news/20756-nazvano-osnovnih-importeriv-ukrayinskoyi-agroprodukciji> [in Ukrainian].
21. TOP-10 largest importing countries of Ukrainian agricultural products in 2023. Dzerkalo tyzhnia (2024, January 10). Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/top-10-najbilshikh-krajin-importeriv-ukrajinskoji-ahroprodukciji-u-2023-rotsi.html> [in Ukrainian].
22. TOP-5 importers of Ukrainian agricultural products named (2025, May 20). Retrieved from: <https://kurkul.com/news/27658-nazvano-top-5-importeriv-ukrayinskoyi-agroprodukciji> [in Ukrainian].
23. EU Digest: Global Innovations in the Agricultural Sector of Ukraine (2024). Retrieved from: https://ucab.ua/files/EC%20дайджест/GIU_2024.pdf [in Ukrainian].
24. TOP-10 Largest Consumers of Ukrainian Agricultural Products, 2025, May 22. Retrieved from: <https://agroportal.ua/news/ukraina/top-10-naybilshih-spozhivachiv-ukrajinskoji-agroprodukciji> [in Ukrainian].
25. Ukrainian Agricultural Export: How to Maintain and Restore Supplies Despite the War: Proposal. Retrieved from: <https://propozitiya.com/news/ukrayinsky-ahroeksport-yak-vdalosya-vtrymaty-i-vidnovyty-postavky-popry-viynu> [in Ukrainian].
26. Starvation is Russia's favourite weapon: The Times (2025, May 2). Retrieved from: <https://www.thetimes.com/comment/columnists/article/starvation-is-russias-favourite-weapon-mknbr8vzp> [in English].
27. Striking resilience: how Ukraine's farmers and logisticians secured exports in times of war. Retrieved from: <https://www.liga.net.ua/economics/opinion/styikist-shcho-vrazhaie-iak-ahrarii-ta-lohistry-ukrainy-zabezpechily-eksport-v-umovakh-viyny> [in Ukrainian].
28. Solidarity Lanes: Latest figures October 2024. Retrieved from: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/solidarity-lanes-latest-figures-october-2024-2024-11-20_en [in English].
29. EU-Ukraine Solidarity Lanes. Retrieved from: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en [in English].
30. The government has adopted a number of decisions to support farmers. Retrieved from: <https://buhplatforma.com.ua/news/94414-uriad-ukhvalyv-nyzku-rishen-dlia-pidtrymky-agrariiv> [in Ukrainian].

31. Russia-Ukraine: inflation, health, climate and environment. Retrieved from: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-inflation-health-business-climate-and-environment-00539505ec5db37de5877137b9feb eb8> [in English].
32. India expects a record wheat harvest. Retrieved from: <https://ukragroconsult.com/news/indiya-chekeye-na-rekordnyj-vrozhaj-pshenydzi> [in Ukrainian].
33. India: import duty on edible oils by type. Retrieved from: <https://www.statista.com/statistics/1415138/india-edible-oils-import-duty-by-type> [in English].
34. Land reform: what will change from July 1, 2021. Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8715_zemelna-reforma-shcho-zmnitsya-z-1-lipnya-2021-roku [in Ukrainian].
35. Purchase prices for grain in Ukraine for August 17, 2022 have been published. Retrieved from: <https://superagronom.com/news/15818-oprilyudneno-zakupivelni-tsini-na-zerno-v-ukrayini-na-17-serpnya-2022-roku> [in Ukrainian].
36. Wheat prices in Ukrainian ports have begun to decline actively. Retrieved from: <https://www.agronom.com.ua/tsiny-na-pshenytsyu-v-portah-ukrayiny-pochaly-aktyvno-znyzhuvatysya> [in Ukrainian].
37. State of the grain market in Ukraine. Retrieved from: <https://www.apk-inform.com/uk/news/amp/1542712> [in Ukrainian].
38. Ukraine's trade in 2024: Restoration of logistical routes. Retrieved from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-01-17/ukraines-trade-2024-restoration-logistical-routes> [in English].
39. An important victory in the great war: how Ukraine managed to create a grain corridor without Russia. Retrieved from: <https://uga.ua/meanings/vazhliwa-peremoga-u-velikij-vijni-yak-ukrayini-vdalosya-stvoriti-zernovij-koridor-bez-rosiyi-dzherelo-https-biz-censor-net-r3464794> [in Ukrainian].
40. Ukraine has made a significant advancement in the digitalization of international trade. Retrieved from: <https://ubn.news/ukraine-has-made-a-significant-advancement-in-the-digitalization-of-international-trade-how-will-exports-be-impacted> [in English].
41. Ukraine Agricultural Update (2024, June). p. 3 Retrieved from: <https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/UkraineJune2024.pdf> [in English].
42. Spotlight: Damage to Ukraine's agricultural infrastructure. Retrieved from: <https://www.csis.org/analysis/spotlight-damage-ukraines-agricultural-infrastructure-russias-invasion> [in English].
43. Ukraine must look beyond the EU for its agricultural future. Retrieved from: <https://kyivindependent.com/nobot/ukraine-must-look-beyond-the-eu-for-its-agricultural-future> [in English].
44. Ministry of Agrarian Policy is developing a new export strategy for the Ukrainian agricultural sector. Retrieved from: <https://propozitsiya.com/news/minahropolityky-rozroblyaye-novu-eksportnu-stratehiyu-dlya-ukrayinskoho-ahrosektoru> [in Ukrainian].
45. Investment in the agro-processing industry. Retrieved from: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/investment-in-the-agro-processing-industry-is-part-of-ukraines-overall-strategy-to-move-from-a-commodity-based-economy-to-a-high-value-added-economy> [in English].
46. European integration and international trade. Retrieved from: <https://voxukraine.org/en/white-book-of-reforms-2025-chapter-9-european-integration-and-international-trade> [in English].
47. Roadmap for Green Recovery and Transformation of Ukrainian Food Industries (2025). p. 18. Retrieved from: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2025-01/Roadmap-for-Green-Recovery-and-Transformation-of-Ukrainian-Food-Industries_1.pdf [in English].
48. Niekrasova, L.A., & Taha, M.H. (2024). Formation of a sustainable enterprise development strategy in the context of European integration processes. *Investments: Practice and Experience*, (12), 60-65. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.12.60 [in Ukrainian].
49. The Ministry of Agrarian Policy is developing a new export strategy for the Ukrainian agricultural sector. Retrieved from: <https://propozitiya.com/news/minahropolityky-rozroblyaye-novu-eksportnu-stratehiyu-dlya-ukrayinskoho-ahrosektoru> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Некрасова Л.А. Трансформація аграрного експорту України під впливом міжнародного бізнесу та інтеграційних процесів / Л.А. Некрасова, А.О. Шихранова // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2025. – № 6 (82). – С. 119-131. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2025/No6/119.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2025.12. DOI: 10.5281/zenodo.18064664.

Reference a Journal Article:

Niekrasova L.A. Transformation of Ukraine's Agricultural Exports under the influence of International Business and Integration Processes / L.A. Niekrasova, A.O. Shykhranova // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2025. – № 6 (82). – P. 119-131. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2025/No6/119.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2025.12. DOI: 10.5281/zenodo.18064664.

